

1- Kasîde: Dîvân edebiyatında beyitler halinde yazılmış bir nazım şekli olan kaside, dînî mûsikîde Allâh'ı öven, O'nu yüce sayan, O'na sığınan ve O'ndan yardım dileme içeren sözlerden oluşan şiirlerin doğaçlama tarzında okunmasıyla meydana getirilen bestesiz forma Aasîde” denmektedir. Câmide mevlid bahirlerinin başında veya bahir içerisinde, dergâhlarda, günümüzde yapıldığı dînî mûsikî konserlerinde eserler içerisinde okunmaktadır.

Günümüzde beyitler halinde yazılmış şiirler kaside olarak okunduğu gibi, söz konusu muhtevaları içeren değişik şiir türleri de kaside amaçlı okunabilmektedir.

Kasidenin Allâh'm birliğini ifade eden muhtevalısına “tevhid kasidesi”, Allâh'ı öven, :sim ve sıfatlarını yüceltip teşbih eden muhtevalısına “kasîde”, O'ndan yardım dileyen, O'na sığınma ifade eden muhtevalısına da “münâcât” isimleri de verilmektedir. Kasidenin sözüne bir örnek:

Senin hicrân-ı aşkınla İlâhî âşıkân ağlar
Yisâlin derdine düşmüş hemen halk ü cihân ağlar
Erişmezse eğer lâ taknetû'dan âleme rahmet
Beşer ağlar, melek ağlar bütün kevn ü mekân ağlar.

2- Naat. Hz. Muhammed'i öven ve O'ndan şefaât dileyen kaside türü şiirlere verilen isimdir. Besteli ve bestesiz olabilirler. Naatler Hz Muhammed'le ilgili olduğu için “naati-Muhammedî, naat-i Peygamberi” adını da alabilmektedirler. Bestesiz olanları câmide, mevlid merasiminde velâdet bahrinin başında veya içerisinde veya Hz. Muhammed'le ilgili başka bir bahirde, sakal-ı şerif ve hırka-i şerif ziyaretleri esnasında ve dergâhlarda okunabilmektedir.

Besteli naatler Durak Evferi usûlünde bestelenmişlerdir. Bunlar içerisinde en meşhur olan, sözleri Mevlânâ'ya ait Itrî'nin rast makamında bestelemiş olduğu “Rast Naat-ı Mevlâna”sı veya “Rast Naat-ı Muhammedî/Naat-ı Peygamberî”sidir. Ancak besteli diğer naatler başka dergâhlarda okunmasına karşılık sözleri Mevlânâ'ya ait olan Naat-ı Muhammedî sadece mevlevî âyinlerinin başında okunmaktadır.

Naatlerin sözleri Türkçe olmasının yanında Arapça ve Farsça da olabilmektedir. Ayrıca Hz. MuhammedTe ilgili başka şiirler de bestelenmiş olmasına karşın farklı şiir yapılarının ve farklı usûllerin kullanılmış olması nedeniyle İlâhî, tevşih veya şughul gibi formlarla karşımıza çıkmaktadırlar. Naatlerin sözüne örnek iki beyit:

Girândır çeşm-i dilde hâb-ı gaflet yâ Rasûlellâh
Meğer bîdâr ide subh-ı hidâyet yâ Rasûlellâh
Derûnum şûle rîz etti sera ser âteş-i isyânım

Meğer itfa ide eşk-i nedâmet yâ Rasûlellâh.